

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (освітній)
Кафедра	кафедра декоративно-прикладного мистецтва	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	фахова
Спеціальність	023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Семестри	7

Превентивна консервація та презервація творів мистецтва

Семестр 1 (осінь 2024)

Викладач Terekhov Maksym PhD (доктор філософії.)
E-mail maxim.olegovich1991@gmail.com
Заняття Вівторок 13.00–15.30, онлайн

Консультації Субота 16:00-17:30
Адреса онлайн
Телефон 0634375897

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи.

Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено —ЕТМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання*.
Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, по телефону є припустимі, але при відсутності навчальних пар. Крім того, консультування з викладачем в режимі онлайн відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ*Методичні матеріали*

1. Іконопис XVII – поч. XX століття. Каталог творів з фондів Чернігівського обласного художнього музею. упоряд. С.Курач. Чернігів: «Домінант», 2008. 76 с.

2. Історія українського мистецтва : у 6-х томах. Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан (голов. ред.) та ін. Т. 3 Мистецтво другої половини XVII – XVIII століття. Ред. 3-го тому: П. Г. Юрченко (відпов. ред), П. М. Попов, П. М. Жолтовський. 1968. 439с.
3. Технология, исследование и хранение произведений станковой и настенной живописи: учебное пособие/ Под ред. Ю.И. Гренберга.- М.: Изобразительное искусство, 198.- 392 с.
4. Долуда А.О. Методика дослідження творів живопису: методичні рекомендації для студентів 1 курсу РЕТМ, Доктор філософії (видання друге). Харків : ХДАДМ, 2019. 16 с.
5. Ревенок Н.М.Експертиза творів декоративно-прикладного мистецтва з кераміки, порцеляни, скла навчальний посібник/ -К.:НАКККіМ, 2014.- 124с.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word. Мікроскопи МБС-2, МБС-9, Приладдя для дослідження в ультрафіолетовім та інфрачервонім діапазоні довжини електромагнітних хвиль. Негатоскоп. Лупи 3-10 крат. Набір світлофільтрів. Реактиви для мікрохімічних досліджень.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Вивчення цієї дисципліни спонукає студентів розвивати технічні, програмні і дослідницькі навички, необхідні для того, щоб керувати великими і малими установами у сфері превентивного догляду за їхніми колекціями.

Показовими є рубрики, за якими розподілена бібліографія, – вони дають змогу зрозуміти такі аспекти професії превентивного консерватора, як: догляд за колекціями, загальні рекомендації, готовність до надзвичайних ситуацій та реагування на них, управління навколишнім середовищем, утримання, зберігання та експонування, інтегрована боротьба зі шкідниками, освітлення, пліснява, пакування та транспортування, забруднювачі, відносна вологість і температура, обстеження та оцінки, сталість.

Завдання курсу є навчання студентів теоретичним і практичним навичкам, які необхідні при роботі в галузі, що оперує культурними цінностями.

Дисципліна забезпечує спеціалізовані (фахові) компетентності:

1. Здатність в практичній діяльності застосовувати знання та набуті практичні навички.
2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

3. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.

4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

5. Проводити діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва,.

6. Формулювати кінцеву мету реставраційного втручання у відповідності до вимог сучасної наукової реставрації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним сприйняттям особливостей реставраційної та експертної практики.

Дисципліна вивчається протягом 7 семестру 4-го курсу (2 кредити ECTS). Всього семестр має 2 модулі та 8 тем.

Осінній семестр: 48 годин: 24 — аудиторні лекційні, 24 — самостійні.

Змістовий модуль 1

Розділ 1. Тема 1. Методи техніко-технологічних та наукових досліджень. Руйнуючі та не руйнуючі методи дослідження. Змістовий відбір проб (мікрошліф) для досліджень.

Тема 2. Оптичні інструменти. Світлофільтри. Джерела видимого спектру. Мікроскопи, устрій та різновиди. Методи і практика мікроскопічних досліджень. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва за допомогою мікроскопа.

Тема 3. Ультрафіолетовий діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в ультрафіолетовому випромінюванні. Люмінесцентне дослідження. Фосфоресценція та флуоресценція. Фотофіксація творів в ультрафіолетових променях. Джерела та прилади для дослідження в ультрафіолетовому діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами ультрафіолетових променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в ультрафіолетових променях.

Тема 4. Інфрачервоний діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в інфрачервоному випромінюванні. Джерела та прилади для дослідження в інфрачервоному діапазоні довжини хвиль. Техніка безпеки при роботі з джерелами інфрачервоних променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в інфрачервоних

променях. Фотографування та візуальне спостереження творів в інфрачервоних променях. Матеріали та обладнання. Інфрачервона рефлексографія. Робота з приладами “Інфрам” та ПНВ.

Змістовий модуль 2

Розділ 2. Тема 1. Рентгенівський діапазон електромагнітного випромінювання, його властивості та принципи його утворення.

Тема 2. Аналіз висновків досліджень для подальшого підбору методів реставрації творів мистецтв.

Тема 3. Історія розвитку методів реставрації. Проблеми збереження творів мистецтва за часів незалежності України.

Тема 4. Існуючі закони та правові норми України, які регулюють питання збереження культурної спадщини.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних занять. Самостійна робота здобувача спрямована на завершення практичних завдань та закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни в контексті власного наукового дослідження. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік. Для отримання заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи. Для тих студентів, які бажають покращити результат, передбачені письмові контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	V+ 85-89	незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з конференції (окрім заліку).

Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день, або попіклуватись про його заміну.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, студент втрачає право отримати бали за тему, або надається інший перелік додаткових питань. Якщо це відбулось в процесі заліку — студент отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид за няття	Зміст <i>Силабус</i>	годин	Рубіжний контроль експертиза творів мистецтва	
03.09.2024	1	лекція	Тема 1. Методи техніко-технологічних та наукових досліджень. Руйнуючі та не руйнуючі методи дослідження. Змістовий відбір проб для досліджень.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
10.09.2024	2	лекція	Тема 2 Оптичні інструменти. Світлофільтри. Джерела видимого спектру. Мікроскопи, устрій та різновиди. Методи і практика мікроскопічних досліджень	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
17.09.2024	2	лекція	Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва за допомогою мікроскопа.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
24.09.2024	3	лекція	Тема 3.Ультрафіолетовий діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в ультрафіолетовому випромінюванні. Люмінесцентне дослідження. Фосфоресценція та флуоресценція променях	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
01.10.2024	3	лекція	Фотофіксація творів в ультрафіолетових променях. Джерела та прилади для дослідження в ультрафіолетовому діапазоні довжини хвиль.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
8.10.2024			Техніка безпеки при роботі з джерелами ультрафіолетових променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в ультрафіолетових	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
15.10.2024	4	лекція	Тема 4. Інфрачервоний діапазон випромінювання та його властивості. Дослідження творів в інфрачервоному випромінюванні. Джерела та прилади для дослідження в інфрачервоному діапазоні довжини хвиль.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування

22.10.2024	4	лекція	Техніка безпеки при роботі з джерелами інфрачервоних променів. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в інфрачервоних променях. Фотографування та візуальне спостереження творів в інфрачервоних променях. Матеріали та обладнання. Інфрачервона рефлаксографія. Робота з приладами “Інфрам” та ПНВ.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі Доповідь (усно), 5 хвилин, інтерпретація тем дисципліни в межах власного дослідження (за вибором)	опитування
			Усього за 1 модуль:	24		
			Розділ 2.			
29.10.2024	1	лекція	Тема 1. Рентгенівський діапазон електромагнітного випромінювання, його властивості та принципи його утворення. Обладнання лабораторій для рентгенографічних досліджень.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
30.10.2024	1	лекція	Рентгенографічні дослідження. Основний метод рентгенографії. Компенсатографія . Методи кутової та стерео рентгенографії. Пошарова контактна рентгенографія.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
05.11.2024	1	лекція	Фотоелектронографія. Використання методів рентгенографії в проведенні досліджень та атрибуції творів мистецтва. Інформативність досліджень та обробка даних при дослідженні творів мистецтва в рентгенівських променях.	3	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
12.11.2024	2	лекція	Тема 2. Аналіз висновків досліджень для подальшого підбору методів реставрації творів мистецтв.	2	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування

19.11. 2024	2	лекція	Аналіз висновків досліджень для подальшого підбору методів реставрації творів мистецтв.	2	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
26.11. 2024	3	лекція	Тема 3. Історія розвитку методів реставрації.	2	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
03.12. 2024	4	лекція	Тема 3. Проблеми збереження творів мистецтва за часів незалежності України.	2	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
1			2	3	4	
10.12. 2024	4	лекція	Тема 4. Існуючі закони та правові норми України, які регулюють питання збереження культурної спадщини.	2	Усно викласти відповідь на задані питання по темі	опитування
			Усього за 2 модуль:	24		
			Усього за 1 семестр:	48		

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

1	Поточний контроль за перший модуль	0–40
2	Поточний контроль за другий модуль	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання.

			Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під час семінарських занять (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

Література

1. Долуда, А.О. Судово-мистецтвознавча експертиза. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2006 – 2007 навчального року* (Харків, 16 – 19 травня 2007р.). Харків, 2007р. С. 33-36.
2. Долуда, А. О. Підробки в антикваріаті. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2008 – 2009 навчального року* (Харків, 7 – 9 травня 2009р.). Харків, 2009р. С. 26-29.
3. Долуда А.О., Терехов М.О. Дослідження розшарування різночасового живопису. *Наукова реставрація. Історія, сучасність, шляхи модернізації: наукові доповіді XI Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 11-14 вересня 2018р.). Київ, 2018. Ч.2 .С.165-170.

4. Долуда А.О. Місце реставратора у сучасному антикварному ринку. *Другого міжнародного форуму реставраторів у Львові*. (Львів, травень 2008 р.) Львів, 2008. С. 62-65.
5. Долуда А.О. Антикварний ринок України. *XI Кримські Міжнародні Воронцовські наукові читання*. (Крим, Алушка, вересень 2008р.) Алушка, 2008. С. 35-37.
6. Долуда, А.О., Дробишева О.С., Пукліч О.С. Не зважаючи на підпис, річ справжня. *Всеукраїнська наукова конференція професорсько-викладацького складу та студентів ХДАДМ, за підсумками роботи 2018/2019 навчального року*. (Харків, 25 травня 2019р.) Харків, 2019. С. 34-36.
7. Оляніна С. Щодо уточнення атрибуції й датування групи ікон з колекції київських музеїв. *Українська художня культура: історія та сучасні проблеми*: зб. наук. пр. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2012. С. 210 – 231.
8. Оляніна С. В. Український іконостас: від функціональної конструкції до архітектурної рами. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. №1. С. 374 – 379.
9. Оляніна С. Український іконостас: символічна структура та іконологія: монографія. Київ : АртЕк, 2019. 400 с. з іл.
10. Почеква А.І. Актуальність проведення процесу розшарування та перенесення малярських шарів на нову основу. *Дослідження, консервація та реставрація музейних пам'яток: досягнення, тенденції розвитку*: наукові доповіді ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 – 31 травня 2013 р.). Київ: ННДРЦУ, 2013. С. 309 – 312.
11. Почеква А.І., Ющук Т.А. Розшарування та перенесення на нову основу олійного запису ікони «Введення у храм пресвятої Богородиці» другої половини ХІХ століття з поверхні авторського темперного малярства «Св. Онуфрій Пустельник» кінця ХVІІ століття. *Дослідження, консервація, реставрація рухомих пам'яток історії та культури: традиції, інновації* :

наукові доповіді X Міжнар. Наук.-практ. конференції (24 – 27 травня 2016р., Київ). Київ: ННДРЦУ, 2016. С.282 – 287.

12. Розробка методики з дослідження об'єктів живопису: звіт про НДР / МЮУ ХНДІСЕ ; кер. А. О. Долуда ; викон. : О. Пукліч – Х., 2019. Номер держреєстрації № 0117U004752.

13. Терехов М.О., Долуда А. О. Метод розшарування як можливість проведення атрибуції різночасового живопису. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2021. Вип. №37 (3). С. 61-68.

14. Терехов М. Карпів В. Досвід збереження різночасового монументального малярства. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2023. Вип. №58 (1). С. 81-86.